

Европейски съд по правата на човека

Раймондо срещу Италия
(Raimondo v. Italy)

Жалба № 12954/87, А.281-А

Решение от 22 февруари 1994 г.

(резюме)*

Чл. 1, ал. 2 от Протокол № 1: контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес; **чл. 2 от Протокол № 4:** свобода на движение; **чл. 6, т. 1:** право на гледане на делото по гражданскоправен спор в разумен срок

Изземването като превантивна мярка, осигуряваща възможност за евентуална последваща конфискация на имущество, за което има данни, че е резултат от незаконна дейност във вреда на обществото, се оправдава от обществения интерес.

Конфискацията, макар и да води до лишаване от собствеността, не попада задължително в приложното поле на второто изречение от първата алинея на чл. 1 от Протокол № 1.

В резултат на незаконната дейност и международните връзки на мафията се реализира огромен оборот, който впоследствие се влага включително и в покупка на недвижими имоти. Конфискацията, която цели да блокира подобно движение на подозрителен капитал, е ефективно и необходимо средство в борбата срещу това зло. Превантивната цел на конфискацията оправдава незабавното ѝ прилагане, без оглед на последващо обжалване.

Забавянето на вписването на постановената отмяна на тези мерки обаче е намеса, която не е била нито “предвидена от закона”, нито необходима за “осъществяване на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, и нарушава тази разпоредба.

Мярка на полицейски надзор, свързана с някои ограничения за лицето да напуска дома си, не съставлява лишаване от свобода по смисъла на чл. 5, т. 1 от Конвенцията, а ограничаване на свободата на придвижване, което попада в приложното поле на чл. 2 от Протокол № 4.

Факти по делото

Г-н Джузепе Раймондо, строителен предприемач, живял в Даволи (Катандзаро) до смъртта си на 11 юли 1992 г. Срещу него било образувано

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

наказателно производство, тъй като бил заподозрян в принадлежност към организация от мафиотски тип, действаща в областта Соверато.

I. Наказателното производство

На 24 юли 1984 г. прокурорът на Катандзаро издал заповед за задържането на 17 лица, между които и жалбоподателят. След като първоначално избегнал ареста, на 7 ноември 1984 г. той се предал на властите и незабавно му била наложена мярка за неотклонение задържане под стража.

Следствието приключило на 24 юли 1985 г. и г-н Раймондо бил предаден на съд, заедно с 14 други лица. Мярката му за неотклонение била променена на домашен арест. На 30 януари 1986 г. районният съд оправдал г-н Раймондо поради липса на достатъчно доказателства и отменил домашния арест. Присъдата била протестирана от прокурора и обжалвана от г-н Раймондо. Апелативният съд оправдал жалбоподателя, като приел, че не е установен обективният състав на престъплението.

II. Производството по налагане на превантивни мерки

Междувременно, на 16 януари 1985 г., прокурорът на Катандзаро поискал от районния съд да разпорежи поставяне на г-н Раймондо под специален полицейски надзор и превантивно изземване на негово имущество, с оглед на възможното му конфискуване. Съгласно чл. 2 от Закона от 1965 г., предвиждащ специално насочени срещу мафията мерки, районният съд можел да постанови изземване на имущество, за което има данни, че съставлява приход от незаконна дейност или реинвестиране на такъв приход, както и конфискация на иззетото имущество, ако не се установи законното му придобиване.

На 13 май 1985 г. районният съд разпоредил изземване на 16 недвижими имота (10 парцела и 6 сгради) и на шест моторни превозни средства, всичките във владение на жалбоподателя. Мярката била вписана в съответните публични регистри на 15 май 1985 г.

На 16 октомври районният съд отменил изземването на част от имуществото, принадлежащо на трети лица, но от друга страна разпоредил конфискация на някои от сградите, собственост на жалбоподателя и на съпругата му, както и на четири моторни превозни средства, тъй като не било доказано, че това имущество е “законно придобито”. Конфискацията била вписана в регистъра на 9 ноември 1985 г.

Със същото решение г-н Раймондо бил поставен под специален полицейски надзор, но тази мярка не влязла в сила до деня на оправдателната присъда, постановена от районния съд. Той бил задължен и да заплати 2 000 000 лири като гаранция, че ще се подчини на наложените му ограничения – да не напуска дома си без да уведоми полицията, да се обажда в полицията в съответни дни, да се прибира в дома си не по-късно от 21 ч. и да не го напуска преди 7 ч., освен при основателни причини и след предварително уведомяване на властите.

По жалба на г-н Раймондо, на 4 юли 1986 г. Апелативният съд отменил наложения специален надзор и постановил връщане на гаранцията и на иззетото и конфискувано имущество. Той се мотивирал със "смуцаващо нехайния начин, по който са били взети оспорваните превантивни мерки, засягащи личността и

имуществото на г-н Раймондо, като на практика е разпоредена гражданската му и икономическа смърт".

Решението било обявено на 2 декември 1986 г. и съобщено на жалбоподателя на 20 декември. То влязло в сила на 31 декември 1986 г. Отмяната на изземването на недвижимо имущество и на конфискацията на МПС била вписана в регистрите съответно на 2 февруари 1987 г. – за недвижимите имоти, на 10 февруари с.г. – за две коли и ван и на 10 юли с.г. – за камион. Гаранцията била върната на 24 април 1987 г. Що се отнася до конфискуваните недвижимите имоти, заявлението за вписване на отмяната на тази мярка било с дата 9 август 1991 г.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Г-н Раймондо се оплаква, че с действията на италианските власти – изземване на 16 недвижими имота и на 6 моторни превозни средства и конфискация на част от тях, е бил нарушен чл. 1 от Протокол № 1.

За да определи дали оспорваните мерки представляват “контрол върху ползването на собствеността” по смисъла на втората алинея или “лишаване от собственост” по смисъла на първата алинея, Съдът изследва най-напред тяхното прилагане за периода до 31 декември 1986 г., когато е влязло в сила решението на Апелативния съд в Катандзаро, а след това – оставането на вписването им в публичния регистър след горната дата.

A. Прилагане на превантивните мерки до 31 декември 1986 г.

Правителството не отрича, че е налице намеса при упражняването на правото на жалбоподателя мирно да се ползва от своята собственост. Твърди обаче, че изземването и конфискацията са оправдани на основата на изключенията, които чл. 1 от Протокол № 1 допуска по отношение на принципа, закрепен в първото му изречение.

1. Изземването на имущество е било предвидено в чл. 2 от Закона от 1965 г. и е целяло само да предотврати ползването му, а не и да лиши жалбоподателя от собственост. Следователно, в случая е приложима втората алинея на чл. 1 от Протокол № 1.

"Освен това, жалбоподателят не оспорва основателността на констатацията, направена от районния съд на 13 май 1985 г., за достатъчно данни, че иззетото имущество съставлява приход от незаконна дейност или реинвестиране на такъв приход. Той се оплаква по-скоро, че толкова драстична мярка е взета на този стадий от производството. Изземването по чл. 2 от Закона от 1965 г. обаче очевидно е превантивна мярка, предназначена да осигури възможност едно имущество, за което има данни, че е резултат от незаконна дейност във вреда на обществото, впоследствие да бъде конфискувано, ако това се налага. Следователно мярката, като такава, се оправдава от обществения интерес и, предвид изключително опасната икономическа мощ на "организация" като мафията, не може да се каже, че изземването на този стадий от производството е непропорционално на преследваната цел.

Поради изложеното, в тази връзка не се установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1."

2. Според жалбоподателя, дори и да се приеме, че постановената от районния съд конфискация не го е лишила от собственост, вписването в публичните регистри съставлява форма на изпълнение на тази мярка, преди произнасянето на решение по жалбата му.

"Конфискацията на имущество, макар и да води до лишаване от собствеността, не попада задължително в приложното поле на второто изречение от първата алинея на чл. 1 от Протокол № 1 (вж. решенията по делата [Хендисайд с/у Обединеното кралство](#)¹, 7.12.1976 г., А.24, стр. 30, § 63 и [АГОСИ с/у Обединеното кралство](#)², 24.10.1986 г., А.108, стр. 17, § 51).

Според италианската съдебна практика, освен това, конфискация от разглеждания вид не прехвърля собствеността върху държавата, докато не бъде постановено окончателно съдебно решение. В конкретния случай не е имало такова решение, тъй като г-н Раймондо е обжалвал разпореждането от 16 октомври 1985 г. на Районния съд на Катандзаро. Следователно, и тук ще намери приложение втората алинея на чл. 1.

Подобно на правителството и на Комисията, Съдът намира, че конфискацията, също предвидена в чл. 2 на Закона от 1965 г., е преследвала цел в общ интерес – да гарантира, че използването на въпросното имущество няма да осигури на жалбоподателя или на престъпната организация, към която се е подозирало, че принадлежи, облаги във вреда на обществото.

На Съда са добре известни трудностите, които италианската държава среща в борбата си с мафията. В резултат на незаконната ѝ дейност и по-специално наркотрафика, както и на международните ѝ връзки, тази "организация" реализира огромен оборот, който впоследствие се влага включително и в покупка на недвижими имоти. Конфискацията, която цели да блокира подобно движение на подозрителен капитал, е ефективно и необходимо средство в борбата срещу това зло. Следователно, наложената мярка е пропорционална на преследваната цел, още повече, че всъщност не поставя допълнителни ограничения, в сравнение с изземването.

Накрая, превантивната цел на конфискацията оправдава незабавното ѝ прилагане, без оглед на последващо обжалване.

В заключение, ответната държава не е превишила свободата на преценка, предоставена ѝ съгласно втората алинея на чл. 1."

3. Жалбоподателят твърди, също така, че поради липсата на достатъчен контрол от страна на общинската полиция, имуществото, спрямо което са били взети превантивните мерки, е било обект на изключителен вандализъм.

Съдът отбелязва, че изземването и конфискацията по необходимост причиняват вреди. Комисията е констатирала, че твърденията на жалбоподателя не дават достатъчна база, за да се изследва дали действителните щети в случая са надхвърлили неизбежните такива. Пред Съда жалбоподателят не е представил по-подробна информация. Поради това Съдът възприема подхода на Комисията и заключава, че и в тази насока не се установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

¹ Handyside v. the United Kingdom

² AGOSI v. the United Kingdom

Б. Относно факта, че оспорваните мерки са останали вписани в публичните регистри след 31 декември 1986 г.

Според жалбоподателя, компетентните власти са забавили изпълнението на решението от 4 юли 1986 г. на Апелативния съд в Катандзаро.

Правителството се съгласява, че формалностите по вписване отмяната на спорните мерки са отнели време, но г-н Раймондо е могъл и е трябвало сам да се обърне към компетентния орган, като представи препис от решението.

"Съдът отбелязва на първо място, че на 2 февруари 1987 г. – два месеца след обявяването на решението на Апелативния съд – имуществото е било върнато на жалбоподателя. Въпреки това, трябва да се прецени дали фактът, че вписванията са останали незаличени в съответните регистри, съставлява намеса при упражняването на правото, гарантирано от чл. 1 от Протокол № 1. Такава намеса не е осъществена във връзка с недвижимите имоти, иззети на 13 май 1985 г., и с три от моторните превозни средства, конфискувани на 16 октомври 1985 г., тъй като необходимите вписвания са били направени бързо – съответно на 2 и 10 февруари 1987 г. От друга страна, налице е намеса що се отнася до камиона и до деветте недвижими имота, конфискувани на 16 октомври 1985 г., доколкото вписването досежно камиона е било направено едва на 10 юли 1987 г., а досежно недвижимите имоти – на 9 август 1991 г.

Съдът не смята, че е в рамките на неговата компетентност да преценява чие е било задължението за предприемане на необходимите мерки в тази насока. Все пак, и независимо от доводите на правителството, отговорността на властите е била ангажирана. Съдът не вижда защо е било необходимо да се чака съответно повече от 7 месеца (от 2 декември 1986 г. до 10 юли 1987 г.) и четири години и осем месеца (от 2 декември 1986 г. до 9 август 1991 г.), за да се уреди правният статус на част от имуществото на г-н Раймондо, когато Апелативният съд е разпоредил цялото имущество да се върне на собствениците "след като вписванията се заличат от регистрите".

В допълнение, тази намеса не е била нито "предвидена от закона", нито необходима за "осъществяване на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес" по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

Следователно, налице е нарушение на тази разпоредба."

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 2 от Протокол № 4

Жалбоподателят се оплаква, че специалният полицейски надзор, под който е бил поставен, е в нарушение на чл. 2 от Протокол № 4.

Правителството оспорва това твърдение. Съгласно приложимите разпоредби, взетото в закрито заседание решение, с което бил отменен специалният надзор, било влязло в сила едва в деня на обявяването му в съответната книга на съда, а именно на 2 декември 1986 г. До този момент то било "едно чисто вътрешно събитие". Апелативният съд на Катандзаро не можел да бъде критикуван за това, че не е постановил решението си в 30-дневен срок, както разпорежда законът, тъй като този срок не бил задължителен.

"Съдът счита, на първо място, че независимо от противното твърдение на жалбоподателя, разглежданата мярка не съставлява лишаване от свобода по смисъла

на чл. 5, т. 1 от Конвенцията. Простото ограничаване на свободата на придвижване вследствие на специалния надзор трябва да се разгледа по чл. 2 от Протокол № 4 (вж. решението от 6.11.1980 г. по делото [Гуцарди с/у Италия](#)³, А.39, стр. 33, § 92).

Предвид заплахата, която мафията представлява за "демократичното общество", мярката е била необходима и "за поддържане на обществения ред", и "за предотвратяване на престъпления". По-специално, тя е била пропорционална на преследваната цел до момента, в който Апелативният съд на Катандзаро е решил да я отмени.

Остава да се прецени периодът между 4 юли и 20 декември 1986 г., когато решението е било съобщено на жалбоподателя. Дори и да се приеме, че това взето в закрито заседание решение не би могло да влезе в сила преди да бъде обявено, на Съда е трудно да разбере защо са били необходими близо пет месеца за изготвянето на мотивите към едно решение, което е подлежало на незабавно изпълнение и е засягало основно право, а именно правото на жалбоподателя да се придвижва по свое желание. При това, той е бил информиран за отмяната едва 18 дни по-късно.

Съдът заключава, че най-малкото в периода от 2 до 20 декември 1986 г. разглежданата намеса не е била нито предвидена от закона, нито необходима. Следователно, налице е нарушение на чл. 2 от протокол № 4."

III. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

Г-н Раймондо се оплаква от продължителността на производството по жалбата му срещу конфискацията и специалния надзор. Той се позовава на чл. 6, т. 1 от Конвенцията, според който "всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да било наказателно обвинение срещу него, има право на ... гледане на делото в разумен срок..."

Периодът, който трябва да бъде преценен от Съда, е започнал на 16 октомври 1985 г. – датата, на която Районният съд на Катандзаро е разпоредил въпросните мерки. Той е приключил на 31 декември 1986 г., когато е влязло в сила решението на Апелативния съд. Следователно, този период е една година, 2 месеца и 2 седмици.

"Съдът споделя становището на правителството и на Комисията, че специалният надзор не може да бъде разглеждан като наказателна санкция, защото неговата цел е да предотврати извършването на престъпления. От това следва, че процедурата по налагането му не включва произнасяне по "наказателно обвинение" (вж. цитираното решение по делото [Гуцарди с/у Италия](#), стр. 40, § 108).

Що се отнася до конфискацията, трябва да се отбележи, че чл. 6, т. 1 се прилага към всеки съдебен процес, чийто предмет е "имуществен" по естеството си и се основава на твърдяно нарушение на права със също така имуществен характер. Такова е положението в случая.

Все пак, като взема предвид факта, че делото е разгледано от две национални съдилища, Съдът не смята, че общата продължителност на производството е била неразумна.

Следователно, не е извършено нарушение на чл. 6, т. 1."

³ Guzzardi v. Italy

Жалбоподателят претендира обезщетение за имуществени и неимуществени вреди, без да сочи размер. Съдът отхвърля искането за заплащане на имуществени вреди, тъй като е формулирано много общо и доказателствата по делото не изясняват въпроса. От друга страна той приема, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди и постановява да му бъде заплатено обезщетение в размер на 10 млн. италиански лири. Присъждат се и 5 млн. лири, съставляващи част от разноските, направени в производството пред органите по Конвенцията, като се има предвид частичното уважаване на направените оплаквания.⁴

⁴ Решението е единодушно по всички повдигнати въпроси и текстове от Конвенцията.